

Ministru kabineta noteikumi Nr. 480

Rīgā 2016. gada 15. jūlijā (prot. Nr. 36 34. §)

Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība

*Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma
14. panta 38. un 39. punktu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

1.1. izglītojamo audzināšanas, arī valstiskās un tikumiskās audzināšanas (turpmāk – audzināšana), vadlīnijas izglītības iestādēs, izņemot augstskolas, tajā skaitā reglamentē Latvijas valsts simbolu – valsts karoga, valsts himnas un valsts ģerboņa – lietošanas noteikumus izglītības iestādē un tās rīkotajos pasākumos;

1.2. pasākumus, kādi rīkojami valsts svētku atzīmēšanai izglītības iestādēs, izņemot augstskolas;

1.3. kārtību, kādā izvērtējama informācijas, tajā skaitā mācību līdzekļu un materiālu, kā arī mācību un audzināšanas metožu atbilstība izglītojamā tikumiskās attīstības nodrošināšanai, kā arī šīs izvērtēšanas kritērijus.

2. Par šo noteikumu ievērošanu izglītības iestādē ir atbildīgs izglītības iestādes vadītājs.

3. Šo noteikumu izpratnē audzināšana ir mērķtiecīgi organizēta izglītības procesa neatņemama sastāvdaļa, izglītojamā vispusīgas, tajā skaitā tikumiskās, attīstības veicināšana un attieksmju veidošana. Audzināšana ir virzīta uz sociālās un kultūras pieredzes ieguvu, izglītojamo emocionālā intelekta attīstību un pašregulāciju, vērtību sistēmas veidošanos un tikumu izkopšanu (vērtībizglītošanu) attiecību veidošanai, sadarbībai, pilsoniski atbildīgai un veiksmīgai dzīvei sabiedrībā. Audzināšana ir cieši saistīta ar pašaudzināšanu (pašizziņu un pašpilnveidi).

4. Izglītības procesā veicina izglītojamā izpratni, atbildīgu attieksmi un rīcību, kas apliecina šādas vērtības – dzīvība, cilvēka cieņa, brīvība, ģimene, laulība, darbs, daba, kultūra, latviešu valoda un Latvijas valsts. Vērtību apliecināšanai un īstenošanai izkopjami šo noteikumu 7. punktā minētie tikumi. Vērtību sistēmas veidošanās un tikumu izkopšana ir process, kas turpinās visu mūžu.

II. Audzināšanas mērķis, uzdevumi un izkopjamie tikumi

5. Audzināšanas mērķis ir nodrošināt iespēju katram izglītojamam kļūt par krietnu cilvēku, tikumisku, rīcībspējīgu un atbildīgu personību sabiedrībā, veicināt izglītojamā izpratni par vērtībām un tikumiem, sekmējot to iedzīvināšanu, bagātināt kultūrvēsturisko pieredzi, stiprināt piederību un lojalitāti Latvijas valstij un Latvijas Republikas Satversmei (turpmāk – Satversme).

6. Audzināšanas uzdevumi attieksmes veidošanai ir veicināt izglītojamo:

- 6.1. spēju brīvi un patstāvīgi domāt, attīstot kritisko domāšanu, morālo spriestspēju un sekmējot atbildīgu rīcību;
- 6.2. sevi apzināšanos, pašizziņu, gribas audzināšanu, pašpilnveidi un pozitīvu pašvērtējumu, pašaudzināšanu mūža garumā;
- 6.3. brīvību kā iespēju īstenot savus centienus un mērķus, neierobežojot citu personu pamattiesības, tajā skaitā brīvību;
- 6.4. pašdisciplīnu, izpratni par pienākumiem un tiesībām un sekmēt to ievērošanu;
- 6.5. cieņu pret dzīvību, sevi un citiem, veselību veicinošu un drošu paradumu izkopšanu;
- 6.6. orientāciju uz ģimeni, laulību, paaudžu vienotības apzināšanos vērtību saglabāšanā, tautas ataudzē un valsts attīstībā;
- 6.7. piederību Latvijas, Eiropas un pasaules kultūrtelpai, izpratni par vispārcilvēciskajām un kristīgajām vērtībām, latvisko dzīvesziņu, kultūras mantojumu, tradīcijām un to saglabāšanu, līdzdalību kultūras mantojuma un tradīciju pāmesē un latviskās kultūrtelpas attīstībā mūsdienās;
- 6.8. mērķtiecīgu attieksmi pret darbu kā personības pašrealizācijas un eksistences līdzekļu iegūšanas veidu un labklājības avotu;
- 6.9. nacionālās identitātes un valstiskuma apziņu, lojalitāti Latvijas valstij, Satversmei un patriotismu;
- 6.10. sadarbību izglītošanās procesā un ārpus tā, pilsonisko līdzdalību demokrātiskas sabiedrības nostiprināšanā;
- 6.11. atbildību par dabas un apkārtējās vides aizsardzību un ilgtspēju.

7. Audzināšanas procesā būtiskākie izkopjamie tikumi (indivīda brīvas domāšanas un rīcības izpausmes) ir:

- 7.1. atbildība – griba un spēja paredzēt savas izvēles un rīcības sekas un rīkoties, respektējot cita cilvēka cieņu un brīvību;
- 7.2. centība – čaklums, uzcītība, rūpība un griba jebkuru darbu veikt pēc iespējas mērķtiecīgāk, kvalitatīvāk un produktīvāk;
- 7.3. drosme – izlēmība, baiļu pārvarēšana, rakstura stingrība, situācijas novērtēšana un cieņpilna rīcība, uzņēmība, centieni pēc taisnīgā un labā;
- 7.4. godīgums – uzticamība, patiesums, vārdu un darbu saskaņa;
- 7.5. gudrība – māka izmantot zināšanas labā veicināšanai savā un sabiedrības dzīvē;
- 7.6. laipnība – vēlība, atsaucība pret citiem, pieklājība;
- 7.7. līdzcietība – attīstīta empātija, vēlme iejusties otra pārdzīvojumos un aktīvs atbalsts;
- 7.8. mērenība – rīcības un uzskatu līdzsvarotība, spēja nošķirt saprātīgas vēlmes no nesaprātīgām un atteikties no nevajadzīgā, atturēšanās no tā, kas traucē personas attīstību;
- 7.9. savaldība – uzvedības un emociju izpausmju kontrole un vadība, respektējot savu un citu cilvēku brīvību, kā

arī cienot sevi un citus;

7.10. solidaritāte – savstarpējs atbalsts un rīcības saskaņotība, rūpes par savu, citu un kopīgu labumu, demokrātisks dialogs ar citiem;

7.11. taisnīgums – godprātīga lemšana, cilvēktiesību un citu saprātīgu interešu un morāles normu ievērošana;

7.12. tolerance – iecietība, vēlme izprast atšķirīgo (piemēram, cilvēka ārējo izskatu, veselības stāvokli, uzvedību, viedokli, ticību, paražas).

III. Audzināšanas mērķa un uzdevumu īstenošana izglītības iestādē

8. Audzināšanas process ir vienots, pēctecīgs, nepārtraukts un daudzveidīgs. Vērtības un tikumus izkopj, pedagogiem un izglītojamiem iedzīvinot tikumus savstarpējās attiecībās un pilnveidojot savu vērtību sistēmu. Izglītojamo audzināšanu īsteno:

8.1. mācību stundās, klases vai grupas audzinātāja stundā, ārpusstundu nodarbībās, starpbrīžos, interešu izglītības programmās, dažādos izglītības iestādes organizētajos pasākumos un projektos (izglītības iestādē un ārpus tās), ikdienas sadzīves situācijās;

8.2. pedagogiem sadarbojoties ar izglītojamā vecākiem (personām, kas īsteno aizgādību) un izglītojamā ģimeni;

8.3. pedagogiskajā sadarbībā, izglītojamo un pedagogu, atbalsta personāla un citu izglītības iestādē nodarbināto personu mijattiecībās.

9. Izglītības iestāde nodrošina estētisku, funkcionālu, drošu un izglītojamā vispusīgai attīstībai labvēlīgu mācību un audzināšanas vidi (piemēram, izglītības iestādes attīstības plāna prioritārajos uzdevumos iekļauj vērtībizglītošanu, izstrādā un ievieš izglītības iestādē ētikas kodeksu, izglītojamo pozitīvas uzvedības atbalsta noteikumus, rodoties problēmsituācijām, tās operatīvi risina).

10. Izglītības iestāde audzināšanas mērķa un uzdevumu īstenošanā:

10.1. ievēro tiesiskumu un vienlīdzību pret visiem izglītojamiem neatkarīgi no izglītojamā vai viņa ģimenes locekļu rases, tautības, dzimuma, vecuma, valodas, sociālās izcelsmes, valstspiederības, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, veselības stāvokļa vai citu apstākļu dēļ;

10.2. respektē katra izglītojamā attīstības individuālās īpatnības, reliģiskās, lingvistiskās, kultūras un sociāli emocionālās vides atšķirības, dažādās spējas, atšķirīgās izglītības un īpašās vajadzības;

10.3. veicina izglītojamā izpratni par šo noteikumu 4., 6. un 7. punktā minētajām vērtībām, uzdevumiem un tikumiem, nodrošina kritiskās domāšanas un morālās spriestspējas attīstību, motivē tikumiskai rīcībai, sadarbībai un savstarpējam atbalstam, latviskās kultūrtelpas, tradicionālās kultūras, tajā skaitā tās lokālo un reģionālo atšķirību, un ētiskā mantojuma iepazīšanai un radošai tālāk nodošanai;

10.4. veicina izglītojamā izpratni par ģimeni un laulību kā īpaši aizsargājamām vērtībām, ģimenes veidošanu, vecāku lomu un savstarpējām attiecībām ģimenē, organizē pasākumus, kas sekmē šo vērtību nostiprināšanu (piemēram, Ģimenes dienas, Mātes dienas, Tēva dienas svinēšana);

10.5. stiprina izglītojamā valstiskuma apziņu, veicina pilsonisko līdzdalību un iniciatīvu, lojalitāti un patriotismu, tajā skaitā organizējot valsts svētku un latviešu tautas tradicionālo svētku svinēšanu, atceres un atzīmējamo dienu ievērošanu un citus pasākumus, kas padziļina izpratni par Latvijas vēsturi, valsts rašanos, valstiskuma atjaunošanu, tautas likteni, brīvības cīņām un valsts aizsardzību, veicina lepnumu par Latvijas valsti un cilvēkiem, popularizē cilvēku dzīves un darbības piemērus, kas apliecina pašai ziedību un nesavtību Latvijas valsts labā, veicina piederību savai izglītības iestādei, novadam, pilsētai un informē par pilsoniskās līdzdalības iespējām;

10.6. veicina izglītojamo un pedagogu valsts valodas lietošanu un izkopšanu;

10.7. veicina izglītojamā patstāvību un atbildīgu rīcību, nodrošina izglītojamo pārstāvēniecību un līdzdalību priekšlikumu izteikšanā un lēmumu pieņemšanā, to izpildes nodrošināšanā un kontrolē, tajā skaitā izglītojamo pašpārvaldes darbā;

10.8. izstrādā audzināšanas darba virzienus audzināšanas mērķa un uzdevumu īstenošanai triju gadu periodam un plānu katram mācību gadam, nosakot atbildīgo par plāna īstenošanu, koordinēšanu un uzraudzību, sistemātiski organizē audzināšanas darba izvērtējumu (tajā skaitā pedagogu pašnovērtējumu) un analīzi;

10.9. organizē pasākumus vai atbalsta pedagogu un izglītojamo dalību pasākumos, kas nav pretrunā ar šo noteikumu 17. punktu.

11. Pedagoģs audzināšanas mērķa un uzdevumu īstenošanā:

11.1. ir profesionāli neatkarīgs un atbildīgs par izglītības procesā izmantojamās informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvēli un to atbilstību izglītojamā audzināšanas mērķim un uzdevumiem;

11.2. ir objektīvs, loģals Latvijas valstij un tās Satversmei, neveic aģitāciju, ievēro politisko un reliģisko neitralitāti;

11.3. ar savu rīcību un pausto viedokli nediskreditē izglītības iestādi un valsti;

11.4. pilnveido savu profesionālo kompetenci audzināšanas jautājumos ne mazāk kā sešu stundu apjomā triju gadu laikā pedagoga vispārējo kompetenču modulī.

IV. Valsts svētki, atceres un atzīmējamās dienas un valsts simbolu (valsts karoga, valsts himnas, valsts ģerboņa) lietošana izglītības iestādē

12. Izglītības iestāde organizē svinīgus pasākumus, sagaidot valsts svētkus – Darba svētkus, Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas dienu 1. maijā, Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienu 4. maijā un Latvijas Republikas proklamēšanas dienu 18. novembrī.

13. Izglītības iestāde organizē pasākumus vai iesaistās valsts organizētās aktivitātēs, kas sekmē izpratni un attieksmes veidošanos pret notikumiem, kas saistīti ar 1991. gada barikāžu aizstāvju atceres dienu 20. janvārī, Komunistiskā genocīda upuru piemiņas dienām 25. martā un 14. jūnijā, Nacisma sagraves dienu un Otrā pasaules kara upuru piemiņas dienu 8. maijā, Eiropas dienu 9. maijā, Konstitucionālā likuma "Par Latvijas Republikas valstisko statusu" pieņemšanas dienu 21. augustā, Lāčplēša dienu 11. novembrī un citām likumā "Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām" noteiktajām atceres un atzīmējamām dienām pēc izglītības iestādes ieskatiem.

14. Izglītības iestādē redzamā vietā, nodrošinot cieņpilnu attieksmi, novieto valsts karogu un lielo valsts ģerboni, kā arī valsts himnas tekstu.

15. Valsts himnu izglītības iestādē izpilda likumā "Par Latvijas valsts himnu" noteiktajā kārtībā un gadījumos, kā arī Zinību dienā, izglītības posma vai pakāpes noslēguma pasākumā, izglītības iestādes jubilejas svinībās un citos izglītības iestādei nozīmīgos pasākumos.

16. Valsts karogu izglītības iestādē lieto Latvijas valsts karoga likumā noteiktajā kārtībā un gadījumos, kā arī Zinību dienā, izglītības posma vai pakāpes noslēguma pasākumā, izglītības iestādes jubilejas svinībās un citos izglītības iestādei nozīmīgos pasākumos.

V. Kārtība, kādā izvērtējama informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu atbilstība izglītojamā tikumiskās attīstības nodrošināšanai, un izvērtēšanas kritēriji

17. Izglītības procesā izmantojamās informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu atbilstību izglītojamā tikumiskās attīstības nodrošināšanai izvērtē, ņemot vērā šādus kritērijus:

17.1. atbilst Satversmei un citos saistošajos tiesību aktos minētajām cilvēktiesībām;

17.2. atbilst pirmsskolas izglītības vadlīnijās vai valsts izglītības standartos, kā arī šajos noteikumos noteiktajiem izglītības mērķiem un uzdevumiem;

17.3. atbilst vispārīdaktiskajiem principiem, tajā skaitā izglītojamā uztverei, pieredzei un interesēm attiecīgajā vecumposmā, ir mērķtiecīgi, zinātniski un saprotami, nodrošina sistēmiskumu, objektivitāti, pozitīvu mācību un audzināšanas emocionālo fonu;

17.4. neaicina uz cietsirdību un fizisku vai emocionālu vardarbību, nesatur pornogrāfiju, cilvēka pazemošanas, netiklības un atkarību izraisošu paradumu propagandu;

17.5. nav vērsti uz nacionālā, etniskā, rasu, sociālā vai reliģiskā naida izraisīšanu un radikalizāciju;

17.6. nav vērsti uz personas vai personu grupas diskriminēšanu rases, tautības, dzimuma, vecuma, valodas, sociālās izcelsmes, valstspiederības, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, veselības stāvokļa vai citu apstākļu dēļ;

17.7. nav vērsti uz Padomju Sociālistisko Republiku Savienības un nacistiskās Vācijas īstenotā genocīda, noziegumu pret cilvēci, noziegumu pret mieru vai kara noziegumu pret Latvijas Republiku un tās iedzīvotājiem publisku noliegšanu, attaisnošanu, slavināšanu vai rupju noniecināšanu, neaicina likvidēt Latvijas Republikas valstisko neatkarību un teritoriālo vienotību.

18. Informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu atbilstību izglītojamā tikumiskās attīstības nodrošināšanai saskaņā ar šo noteikumu 17. punktā minētajiem kritērijiem pedagogs izvērtē patstāvīgi vai sadarbībā ar citiem pedagogiem vai izglītības iestādes administrāciju.

19. Sadarbojoties ar fiziskām un juridiskām personām, tajā skaitā pieņemot dāvinājumus, izglītības iestāde nodrošina informācijas, mācību līdzekļu un materiālu, mācību un audzināšanas metožu atbilstību šo noteikumu 17. punktā minētajiem kritērijiem.

20. Izglītības iestāde sadarbībā ar vietējo kopienu un citiem sadarbības partneriem ir tiesīga organizēt un piedalīties arī citos pasākumos, kas nav minēti šajos noteikumos, tajā skaitā starptautiskajos pasākumos un projektos, ja tie nav pretrunā ar šo noteikumu 17. punktā minētajiem kritērijiem.

21. Izglītojamā vecākiem (personām, kas īsteno aizgādību), kuru bērns mācību vai audzināšanas procesā izmanto attiecīgo informāciju, mācību līdzekli, materiālu vai metodi, vai pilngadīgam izglītojamam, kurš mācību vai audzināšanas procesā izmanto attiecīgo informāciju, mācību līdzekli, materiālu vai metodi, ir tiesības vērsties pie pedagoga un saņemt argumentētu skaidrojumu (pamatojumu) par izmantojamās informācijas, mācību līdzekļu, materiālu vai metožu atbilstību izglītojamā tikumiskās attīstības nodrošināšanai.

22. Ja pedagoga skaidrojums (pamatojums) par informācijas, mācību līdzekļa, materiāla vai metodes atbilstību neapmierina izglītojamā vecākus (personas, kas īsteno aizgādību) vai pilngadīgu izglītojamo, viņiem ir tiesības iesniegt izglītības iestādes vadītājam iesniegumu (norādot pamatojumu) ar lūgumu izvērtēt iesniegumā minēto informāciju, mācību līdzekli, materiālu vai metodi. Izglītības iestādes vadītājs patstāvīgi vai sadarbībā ar citiem pedagogiem vai izglītības iestādes padomi izvērtē iesniegumā norādītās informācijas, mācību līdzekļa, materiāla vai metodes atbilstību un pieņem lēmumu.

23. Izglītojamā vecākiem (personām, kas īsteno aizgādību), kuru bērns mācību vai audzināšanas procesā izmanto attiecīgo informāciju, mācību līdzekli, materiālu vai metodi, vai pilngadīgam izglītojamam, kurš mācību vai audzināšanas procesā izmanto attiecīgo informāciju, mācību līdzekli, materiālu vai metodi, ir tiesības iesniegt izglītības iestādē iesniegumu (norādot pamatojumu) ar lūgumu izvērtēt iesniegumā minēto informāciju, mācību līdzekli, materiālu vai metodi izglītības iestādes padomē, ja izglītības iestādes padomes izveidi paredz Izglītības likums.

24. Lēmumu par mācību vai audzināšanas darbā izmantojamās informācijas, mācību līdzekļa, materiāla vai metodes atbilstību vai neatbilstību izglītojamā tikumiskās attīstības nodrošināšanai, norādot pamatojumu, izglītības iestādes padome pieņem ar balsu vairākumu. Lēmumu izglītības iestādes padome iesniedz izglītības iestādes vadītājam. Padomes lēmumam ir ieteikuma raksturs.

Ministru prezidents Māris Kučinskis

Izglītības un zinātnes ministra vietā –
zemkopības ministrs Jānis Dūklavs

© Oficiālais izdevējs "Latvijas Vēstnesis"